

ویژگی های روان سنجی پرسش نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج های ایرانی

رحیم رابط^۱، علی رضایی شریف^۲

چکیده

پژوهش حاضر باهدف بررسی ویژگی های روانسنجی پرسش نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی جوامع مسلمان که در قطر هنجاریابی شده است، به روش تحلیل عاملی انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل زنان و مردان متأهل شهرهای زنجان و قزوین در سال ۱۴۰۲ بود که تعداد ۴۰۴ نفر از ایشان به روش نمونه‌گیری در دسترس برای ورود به پژوهش انتخاب شدند. اطلاعات پژوهش با استفاده از پرسش نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی، پرسش نامه رضایت زناشویی انریچ و پرسش نامه سازگاری زناشویی دونفره جمع‌آوری شد. در بخش توصیف داده‌ها، جداول توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار محاسبه و ترسیم شد و در قسمت آمار استنباطی برای تحلیل اکتشافی از spss و در بخش تأییدی از listrel استفاده شد. روایی محتوایی پرسش نامه از سوی شش نفر از متخصصین حوزه روان سنجی و مشاوره تأیید شد. مطابق نتایج، روایی ملاکی آزمون (همبستگی با پرسش نامه انریچ و پرسش نامه سازگاری دو نفره) به ترتیب ۰/۷۳ و ۰/۷۹ و معنادار بود ($p > ۰,۰۰۱$). ضرایب همسانی درونی به روش آلفای کرونباخ برای کل پرسش نامه برابر با ۰/۸۶ بود. نتایج حاصل از ضرایب همبستگی به صورت گویه- مقیاس حاکی از آن است که این همبستگی در مورد تمامی گویه‌ها از حداقل (۰/۲۰) بالاتر و دامنه همبستگی گویه مقیاس آن نیز بین ۰/۳۷ تا ۰/۸۰ می‌باشد. بررسی اعتبار درونی پرسش نامه با روش تحلیل عاملی تأییدی و اکتشافی، چهار عامل به دست داد که یک عامل کمتر از نسخه اصلی دارد. براین اساس، عنوان آن به پرسش نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج های ایرانی تغییر کرد. بنابراین، پرسش نامه مذکور قابلیت های لازم برای ارزیابی ازدواج زوج های ایرانی و خانواده‌ها را دارد و می‌توان از آن برای مقاصد مشاوره‌ای و پژوهشی استفاده نمود.

واژگان کلیدی: افراد متأهل، پرسش نامه ارزیابی ازدواج، ارزیابی ازدواج در جوامع مسلمان، روایی، پایایی، زوج های ایرانی، ویژگی های روانسنجی.

نوع مقاله: پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۵ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۴/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۱۰
DOI: 10.22034/IJWF.2024.17994.2217

۱. دانشجوی دکتری رشته مشاوره، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. (نویسنده مسئول)

Email: rahimrabet@uma.ac.ir 0009-0001-7381-4828

۲. استاد گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
Email: rezaeisharif@uma.ac.ir 0000-0003-3502-8575

The Psychometric Properties of the Marriage Assessment and Marital Counseling Questionnaire among Iranian Couples

Rahim Rabet ¹, Ali Rezaei Sharif ²

The present research was conducted using factor analysis to investigate the psychometric properties of the marriage assessment and marital counseling questionnaire among Muslim societies, which has been standardized in Qatar. The population included married men and women in the cities of Zanjan and Qazvin in 2023, and 404 people were selected by the convenience sampling as the sample. The data were collected using the marriage assessment and marital counseling questionnaire, the ENRICH marital satisfaction scale, and the dyadic adjustment scale. In the data description section, frequency distribution tables, mean, and standard deviation were calculated and drawn, and in the inferential statistics section, SPSS was used for exploratory analysis, and LISREL was used in the confirmatory section. The content validity of the questionnaire was confirmed by six experts in the field of psychometrics and counseling. According to the results, the criterion validity of the test (correlation with the ENRICH marital satisfaction scale and the dyadic adjustment scale) was 0.73 and 0.79, respectively, and was significant ($P < 0.001$). The internal consistency coefficients using Cronbach's alpha for the entire questionnaire were 0.86. The results of the item-scale correlation coefficients indicated that this correlation was higher than minimum (0.20) for all items and the range of item-scale correlation was between 0.37 and 0.80. Examining the internal validity of the questionnaire using confirmatory and exploratory factor analysis gave four factors, one less than the original version. Accordingly, its title was changed into the marriage assessment and marital counseling questionnaire among Iranian couples. Therefore, this questionnaire has the necessary capabilities to assess the marriage of Iranian couples and families and can be used for consulting and research purposes.

Keywords: married people, marriage assessment questionnaire, marriage assessment among Muslim societies, validity, reliability, Iranian couples, psychometric properties.

DOI: 10.22034/IJWF.2024.17994.2217

Paper Type: Research

Data Received: 2024/02/04

Data Revised: 2024/07/03

Data Accepted: 2024/07/31

1. Ph.D. Student in Counseling, Department of Counseling, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran. (Corresponding Author)

Email: rahimrabet@uma.ac.ir

 0009-0001-7381-4828

2. Professor, Department of Counseling, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Email: rezaeisharif@uma.ac.ir

 0000-0003-3502-8575

۱. مقدمه

ازدواج پیوندی بنیادین به منظور تشکیل خانواده است. از طریق ازدواج است که یک مرد و زن می‌توانند مسئولیت‌پذیری‌شان را برای تشکیل خانواده تحقق ببخشند. (شیتا و زلک،^۱ ۲۰۲۴) ویژگی جهان‌شمولی ازدواج حکایت از نقش بسیار مهم آن در حیات فردی و اجتماعی انسان‌ها دارد و در همه جوامع و ادیان از تقدس خاصی برخوردار است (صدری و نوری، ۱۴۰۱). اصطلاح ازدواج به وصلت مرد و زن به عنوان شوهر و همسر اشاره دارد که واحد پایه‌ای و اساسی جامعه را تشکیل می‌دهد که به این واحد در همه جوامع خانواده گفته می‌شود (آنیامن^۲، ۲۰۲۰). خانواده چیزی بیش از مجموعه افرادی است که فضای فیزیکی و روان‌شناختی مشترکی دارند. نظام خانواده در دل اجتماع و جامعه جا می‌گیرد، وجودش در مکان و محل خاصی از تاریخ شکل می‌گیرد و پدیده‌های به هم مرتبطی مثل نژاد، قومیت، طبقه اجتماعی، گرایش جنسی، سطح تحصیلات و ارزش‌ها و نظام اعتقادی خانواده به آن شکل می‌دهد (گلدنبرگ و گلدنبرگ،^۳ ۱۳۹۸). برخلاف ویژگی‌هایی که یک خانواده را شکل می‌دهد، امروزه مفهوم فرهنگ و تفاوت‌های فرهنگی و تأثیر فرهنگ بر الگوهای ارتباطی اعضای خانواده و مباحث آسیب‌شناختی آن ازسوی پژوهشگران مورد توجه قرار دارد (سلیمان، عبدالسلام و احمد،^۴ ۲۰۲۲) و عوامل فرهنگی که در گذشته ازسوی روان‌شناسان خانواده مورد غفلت واقع می‌شد، امروزه در فهم زندگی خانواده نقش محوری دارد (گلدنبرگ و گلدنبرگ، ۱۳۹۸).

باید این موضوع که رفتار بهنجار در یک بافت فرهنگی خاص چگونه تعریف می‌شود، دانسته شود تا بدین طریق به عملکرد خانواده معنا و مفهوم بخشیده شود. (سو، سو، نیول و اسمیت،^۵ ۲۰۱۳) رفتاری که از نظر روانی سالم به نظر می‌رسد بسته به فرهنگ، تحصیلات، سن و حتی از نظر جنسیت متنوع است. از این رو، ارزیابی آسیب‌شناسانه بودن یک رفتار به بافتی که رفتار در آن رخ می‌دهد وابسته است (دانش‌پور، ۱۳۹۹). بنا به تأکید اوبا^۶ (۲۰۰۳) زمانی که فرد بدون توجه به بافت اجتماعی‌ای که رفتار در آن رخ می‌دهد به این باور است که رفتارهای

1. Shita, N. G., & Zeleke, L. B.

2. Anyamene, A.

3. Goldenberg & Goldenberg

4. Soliman, A., Abdel-Salam, A. S. G., & Ahmed, M.

5. Sue, D. W., Sue, D., Neville, H. A., & Smith, L.

6. Uba

خاصی از نظر روان‌شناختی بهنجار/سالم و یا نابهنجار/ناسالم است، توجیه بسیاری از انحرافات رفتاری در فرهنگ‌ها و بافت‌های اکولوژیکی برای وی کار سختی خواهد بود (دانش‌پور، ۱۳۹۹). پس تعریف حساس به فرهنگ در مورد واژه بهنجار، باید نسبی‌گرایانه و متناسب با بافت اکولوژیکی و نقطه‌نظرها و ارزش‌های فرهنگی باشد.

اصطلاح مسلمانان در سراسر جهان برای مردم در بیش از پنجاه کشور که دارای حکومت اسلامی هستند به‌کار می‌رود؛ زیرا دارای ریشه‌های قومی و مذاهبی مشابه و برخی ارزش‌های فرهنگی مشترکند، اکثریت آنها در کشورهای شرقی زندگی می‌کنند، فرهنگ بیشتر آنها جمع‌گرا و اقتدارطلب و مخالف فردگرایی و آزادی بی‌قید و شرط است. این فرهنگ‌ها بر یکپارچگی خانواده، هماهنگی، وابستگی متقابل، حفظ آبرو، اقتدار و سلسله‌مراتب درون مجموعه تأکید می‌کنند. در بین مسلمانان زوجین دوست دارند نزدیک والدین خود زندگی کنند و رفتار آنها با هنجارهای اجتماعی که مهم‌تر از نگرش‌های فردی است تنظیم می‌شود. البته خانواده‌های مسلمان سوای مشابهت‌های فرهنگی، تمایزاتی نیز دارند؛ برای نمونه آنها در باورها و ارزش‌های فرهنگی، زبان اولیه، سندرم‌های شخصیتی، درآمد، تحصیلات، هویت قومی، پویایی‌های جنسیتی، انتظارات نسلی، نگرش نسبت به دیگران، تجربه ضربه‌روانی ناشی از جنگ، هویت ملی دارای تجارب متفاوتی می‌باشند که لاجرم الگوهای شخصیتی، ساختار خانواده، پویایی‌های خانواده، نقش جنسیتی، نگرش‌های جنسی و جنسیتی، ارتباط با همسر و فرزندان و خرده‌نظام‌های خانوادگی‌شان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (دانش‌پور، ۱۳۹۹).

خانواده‌های ایرانی نیز از آموزه‌های اسلام تأثیر پذیرفته و ویژگی‌های مسلمانان و ایرانی بودن را باهم دارند که امروزه به فرهنگ ایرانی - اسلامی معروف است. (کاوه‌فارسینا، صفی و بهمنی، ۱۳۹۸) با نفوذ تدریجی فرهنگ غربی و تأکید آن بر خانواده‌های هسته‌ای، برخی خانواده‌های ایرانی درباره حدود تعهدات‌شان نسبت به خانواده گسترده خود تعارضاتی نیز پیدا کرده‌اند (جلالی، ۲۰۰۵). مطالعه انجام‌شده در یک بافت فرهنگی خاص را نمی‌توان به بافت‌های فرهنگی دیگر تعمیم داد، بلکه شناخت صحیح آن مستلزم پژوهش‌های مبتنی

بر بافت فرهنگی و اجتماعی است (خدادادی‌سنگده، نظری، احمدی، حسنی، ۱۳۹۴). برای مثال، تأثیری که مدرنیته یا نوگرایی بر خانواده‌های ایرانی گذاشته و روابط زوجین و روابط والدین با فرزندان را متأثر کرده است، مانند تغییرات خانواده‌های سایر فرهنگ‌ها نیست (شکرپیگی، ۱۳۸۸). نوع تعاملی که در خانواده‌های ایرانی وجود دارد و مشکلاتی که به دلیل این تفاوت در تعاملات ایجاد می‌شود، متناسب با بافت فرهنگی ایران است و همچنین خانواده در ایران بیش از هر جای دنیا مأمّن و پناهگاه اعضای آن به شمار می‌آید (باقری، صدیق‌اورعی و فرزانه، ۱۳۹۹). بنابراین، این ویژگی‌های خاص فرهنگ خانواده‌های ایرانی و ارزش‌ها، مناسک، الگوهای تبادلی رایج و شیوه‌های ارتباطی درون خانواده همگی مستلزم این نکته است که خانواده‌سنجی و مشاوره مؤثر و دقیق باید عاری از سوگیری و باتوجه به تفاوت‌های فرهنگی و به شکل جامع باشد.

هاستون^۱ (۲۰۰۰) معتقد است که بررسی فرایندها و محتوای خانواده‌ها باید در بافتی که در آن قرار دارند انجام شود؛ چراکه این فرایندها از بافتشان منفک و مجزا نیستند، بلکه ارزش‌ها و قواعد فرهنگی - اجتماعی به صورت عمیق بر چگونگی فرآیند خانواده اثرگذارند. به منظور بررسی سازه‌های روان‌شناختی، ابزارهایی لازم است که با جوامع هدف انطباق داشته باشد. برخلاف این مهم که بررسی سازوکار سیستم خانواده بدون توجه به بافت فرهنگی آن ناقص و نادرست است (پارا-کاردونا و بوسبی، ۲۰۰۶) در زمینه ارزیابی خانواده پرسش‌نامه‌های مختلفی طراحی شده است که بیشتر مبتنی بر شاخص‌های فرهنگی هر کشوری نیست. بنابراین، نادیده گرفتن مؤلفه‌های فرهنگی - اجتماعی از عمده‌ترین نقایص موجود در تدوین ابزارهای پژوهشی در حوزه خانواده است (خدادادی‌سنگده، ۱۳۹۸). ترجمه ساده ابزارهای تشخیصی و درمانی، از آنجایی که اغلب در پژوهش‌ها استفاده می‌شوند، رضایت‌بخش نیست و پیامدهای نادرست در پی دارد. در عوض، روش‌های اعتبارسنجی بالینی فشرده و سازگاری فرهنگی می‌تواند اطمینان دهد که ابزار ارزیابی به صورت محلی قابل اعتماد و معتبرند (کایزر، کورت، کیز، خاری و برنتر، ۲۰۱۳). علاوه بر این، ابزارهای ارزیابی سازگار با فرهنگ در کارآزمایی‌های اعتبارسنجی بهتر از ابزارهایی که تنظیم نشده‌اند عمل می‌کنند (سلیمان، عبدالسلام و احمد، ۲۰۲۲).

1. Huston, T., L.

2. Parra-Cardona, J. R., & Busby, D. M.

3. Kaiser, B. N., Kohrt, B. A., Keys, H. M., Khoury, N. M., & Brewster, A. R. T.

در کشور قطر پرسش‌نامه‌ای با عنوان «ابزار تشخیصی برای مشاوره خانواده و ازدواج با زوجین مسلمان» (WQMCF) بر روی یک نمونه ۱۲۱۲ نفری از مسلمانان دگرجنس خواه متأهل ۲۲ تا ۵۵ ساله اجرا، ساخت و هنجاریابی شده است و هدف آن توصیف ویژگی‌های رشدی و روان‌سنجی برای خانواده‌ها و زوج‌های مسلمان است، مبتنی بر اینکه زوج‌ها چگونه به مسایل زناشویی نگاه می‌کنند. نتایج آماری قوی‌ای بین ۲۲ مؤلفه ساختار پنج‌عاملی این پرسش‌نامه به دست آمد. این عوامل به صورت نظری تفسیر شد و یک سطح عالی از ثبات درونی را نیز نشان داد. فرآیند اعتباریابی نشان داد که این پرسش‌نامه برای گروه هدف مناسب است (سلیمان، عبدالسلام و احمد، ۲۰۲۲).

باتوجه به اینکه این پرسش‌نامه در قالب یک ابزار ارزیابی در کشور قطر یعنی، در جامعه‌ای با فرهنگ مسلمان ساخته و هنجاریابی شده است و یکی از توصیه‌های سازندگان این ابزار بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی آن در یک کشور اسلامی دیگر است، براین اساس، پژوهش حاضر با هدف توسعه و اعتبار بخشیدن به ابزار تشخیصی فوق برای زوج‌ها و خانواده‌های مسلمان در زمینه خانواده‌درمانی و با در نظر گرفتن ارزش‌های فرهنگ ایرانی-اسلامی انجام شد و به دنبال بررسی این پرسش است که آیا مؤلفه‌های معرفی شده در این ابزار در بین زوجین ایرانی نیز معنی‌دار است؟

۲. شیوه اجرای پژوهش

۲-۱. روش پژوهش

پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در جوامع مسلمان که در قطر ساخته و هنجاریابی شده است، انجام شد. شرکت‌کنندگان پرسش‌نامه‌ها را در یک جلسه و بدون حضور همسرانشان تکمیل کردند که ۲۵ الی ۳۵ دقیقه طول کشید و نیز می‌دانستند که می‌توانند در هر لحظه از این فرآیند کنار بکشند. برای تحلیل اکتشافی از نرم‌افزار spss و در بخش تحلیل اکتشافی از نرم‌افزار lisrel استفاده شد. داده‌های پژوهش به روش تحلیل عاملی تجزیه و تحلیل شد.

۲-۲. جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل زنان و مردان متأهل شهر زنجان و قزوین بود. ملاک‌های ورود به پژوهش عبارت بود از: سپری شدن حداقل دو سال از ازدواج، داشتن حداقل سواد سطح ابتدایی، توانایی خواندن و نوشتن به زبان فارسی. ملاک‌های خروج از پژوهش عبارت بود از: اعتیاد به مواد مخدر یا داشتن پیشینه‌ای از آن، مبتلا بودن به بیماری روانی و اینکه افراد متأهلی که به پرسش‌نامه‌ها جواب می‌دادند نباید جزو درخواست دهنده‌های طلاق می‌بودند. از میان جامعه آماری مورد نظر نمونه‌ای به تعداد ۴۰۶ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شد. شرط ورود به مطالعه خواست فرد بود و از همه افراد رضایت شفاهی آگاهانه گرفته شد.

۳-۲. ابزار پژوهش

۳-۳-۱. پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی

پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی که نام اصلی آن ابزار تشخیصی برای مشاوره خانواده و ازدواج با زوج‌های مسلمان^۱ (WQMCF) است بین سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ در کشور قطر ساخته و هنجاریابی شد. این پرسش‌نامه ۲۲ سؤالی که در طیف شش درجه‌ای لیکرت است برای ارزیابی چشم‌انداز مثبت آینده روابط زناشویی از طریق فهم و آگاهی از نکات ضعف و قوت همسران ساخته شده است و جنبه‌های مختلف پویایی زناشویی و خانواده را پوشش می‌دهد که عبارتند از: رضایت از ویژگی‌های بنیادی^۲ (یعنی رضایت از روشی است که زوجین زندگی خود را براساس آن سازماندهی می‌کنند، در نتیجه بر زندگی‌شان تأثیرگذار است)، هماهنگی زناشویی^۳ (به شادکامی رابطه، تعارض و صمیمیت اشاره دارد)، هماهنگی عاطفی و جنسی^۴ (به تجربه لذت عاطفی و جسمی در روابط جنسی همسران اشاره دارد)، ارتباط با خانواده همسر^۵ (در بردارنده مفهوم نقش خانوادگی همسران در ازدواجشان است) و مسائل مذهبی^۶ (به باورهای مذهبی درباره

1. A diagnostic tool for family and marriage counseling with Muslim couples

2. structural attribute satisfaction

3. marital harmony

4. emotional and sexual harmony

5. spouse's family communication

6. religious matters

حقوق و وظایف همسران اشاره دارد). این پرسش‌نامه بر روی یک نمونه ۱۲۱۲ نفری از مسلمانان دگرجنس خواه زوج متأهل ۲۲ تا ۵۵ ساله اجرا شد. به منظور اعتباریابی، نمونه به طور تصادفی به دو زیرگروه تقسیم شد: نمونه نخست برای تحلیل عاملی اکتشافی (EFA) انتخاب شد که شامل ۶۰۶ نفر (۳۰۳ زوج) بودند و نمونه دوم برای تحلیل عاملی تأییدی (CFA) انتخاب شدند که شامل ۶۰۶ نفر (۳۰۳ زوج) می‌شد. بین این دو گروه در سن، جنسیت، پایگاه زناشویی، درآمد یا سطوح تحصیلی تفاوتی وجود نداشت. ضریب تأثیر کرونباخ برای هر عامل از نقطه برش مشخص شده فراتر از ۰/۷۰ شد. همه ضرایب همبستگی بین نمره کل و هر پرسش، بالای ۰/۴۰ قرار داشت که نشان می‌دهد همه پرسش‌های موجود بر روی مقیاس، در طول ساخت یک مقیاس قطعی رضایتمندی زناشویی و خانوادگی تأثیر مثبتی بر پنج عامل دارد. بارهای معنی‌دار بالای نقطه برش پیشنهادی ۰/۵۰ و میزان واریانس استخراج شده برای هر مؤلفه بین ۰/۷۲ و ۰/۹۱ بود. این نتیجه برای روایی سازه و ضریب آلفای کرونباخ نشان می‌دهد که همه ارزش‌ها بالای معیارهای نقطه برش پیشنهادی ۰/۷۰ بود. این یافته‌ها نشان می‌دهد پرسش‌نامه WQMCF پایایی و ساختار پنج عاملی خوبی دارد. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس برابر با ۰/۸۶ به دست آمد. برای تعیین روایی محتوایی از روش‌های کمی و کیفی استفاده شد. برای بررسی روایی محتوایی در شیوه کمی از نسبت روایی محتوا^۱ (CVR) و شاخص روایی محتوا^۲ (CVI)، استفاده شد. چون تعیین نسبت روایی محتوایی این پژوهش براساس نظر متخصصان انجام شد، پرسش‌نامه ترجمه شده به شش متخصص حوزه علوم رفتاری (یکی از اعضای هیئت علمی دانشگاه زنجان با تخصص روان‌سنجی و پنج عضو هیئت علمی گروه مشاوره دانشگاه محقق اردبیلی) ارایه شد و از آنها خواسته شد هر گویه را بر مبنای مقیاس سه‌درجه‌ای لیکرت بررسی کنند، سپس بررسی CVI براساس نسبت روایی محتوایی والتز و بازل^۳ (۱۹۸۱) آغاز شد. بدین منظور، از متخصصین خواسته شد سطوح ارتباط، سهولت و شفافیت هر عبارت را در این پرسش‌نامه براساس نسبت روایی محتوایی والتز و بازل (۱۹۸۱)

1. Content Validity Ratio
2. Content Validity Index
3. Waltz, C. F., & Bausell, B. R.

قیاس بندی کنند. سپس براساس امتیازهای میانگین شاخص روایی محتوای تمامی گویه‌های موجود در پرسش‌نامه، شاخص روایی محتوای سطح مقیاسی/روش محاسبه میانگین‌گیری (S-CVI/Ave) محاسبه شد. پولیت و بک^۱ (۲۰۰۷؛ به نقل از فلاح‌چای، خالویی و مؤذن‌جامی، ۱۳۹۹) مقدار ۰/۹۰ و بالاتر از آن را حد پایین قابل قبول برای S-CVI/Ave پیشنهاد کردند که نتایج تجزیه و تحلیل برای این پرسش‌نامه حاکی از آن بود که مقادیر CVI/Ave همه آنها ۰/۹۰ یا بالاتر است.

۲-۳-۲. پرسش‌نامه ۱۰ رضایت زناشویی انریچ

یکی از پرسش‌نامه‌های پرکاربرد در زمینه سنجش رضایت زناشویی پرسش‌نامه انریچ^۲ (ENRICH) است. (فاورز و اولسون، ۱۹۹۳)^۳ این پرسش‌نامه حدود چهل سال قبل به دنیای علم معرفی شد و دارای ۱۱۵ سؤال می‌باشد (فاورز و اولسون، ۱۹۸۶)^۴. نسخه به‌کار رفته در مطالعات ایران ۴۷ سؤالی است که برگرفته از پرسش‌نامه انریچ ۱۱۵ سؤالی می‌باشد (عرب‌علیدوستی، نخعی و خانجانی، ۱۳۹۴). پرسش‌نامه اصلی انریچ که دارای ۱۱۵ سؤال است، از ۱۲ مقیاس از قبیل رضایت زناشویی، ارتباطات، گرایش مذهبی، ارتباطات جنسی و... تشکیل شده است که مبدعین پرسش‌نامه به‌منظور خلاصه‌سازی آن فقط دو حیطه آن را در قالب ۱۵ سؤال انتخاب و پس از تأیید روایی و پایایی باعنوان پرسش‌نامه رضایت زناشویی انریچ^۵ (EMS) معرفی نمودند (آقاجانیان و تامسون، ۲۰۱۳)^۶. این پرسش‌نامه حدود ۳۰ سال قبل توسط مبدعین پرسش‌نامه نسخه اصلی از نظر روایی و پایایی مورد ارزیابی و تأیید قرار گرفت و از دو زیر مقیاس ۱۰ و ۵ سؤالی تشکیل شده است. حیطه روابط زناشویی در قالب ۱۰ سؤال که هر یک از سؤالات یکی از حیطه‌های روابط زناشویی را اندازه‌گیری می‌کند و ۵ سؤال دیگر سؤالات انحرافی آرمان‌گرایانه را تشکیل می‌دهد (فاورز و اولسون، ۱۹۹۳). اگرچه حدود ۲۸ سال از معرفی نسخه ۱۵ سؤالی این پرسش‌نامه می‌گذرد، اما در ایران هنوز از نسخه ۴۷ سؤالی آن استفاده می‌شود. در مطالعه عرب‌علیدوستی و همکاران (۱۳۹۴) میزان آلفای کرونباخ پرسش‌نامه انریچ ۱۰ سؤالی ۰/۷۴ به‌دست آمده است.

1. Polit & Beck
2. The Evaluation and Nurturing Relationship Issues, Communication and Happiness Questionnaire
3. Fowers, B. J., & Olson, D. H.
4. Fowers, B. J., & Olson, D. H.
5. ENRICH Marital Satisfaction Scale
6. Aghajanian, A., & Thompson, V.

۲-۳-۳. پرسش نامه سازگاری دونفره (DAS)

این پرسش نامه توسط گراهام اسپانیر^۱ در سال ۱۹۷۶ به منظور سنجش سازگاری بین زن و شوهرها و یا هر دو نفری که باهم زندگی می کنند، ساخته شد. (اسپانیر، ۱۹۸۳) این مقیاس با هدف ارزیابی سازگاری و کیفیت رابطه زناشویی تدوین و تنظیم شده است (موسوی، فاتحی زاده و جزایری، ۱۳۹۶). بنا به اظهار اسپانیر (به نقل از درویزه و کهکی، ۱۳۸۷) پرسش نامه سازگاری دو نفره تا سال ۱۹۸۴ ابزار اصلی پژوهش در ۱۰۰۰ بوده است. تحلیل عاملی نشان می دهد که این مقیاس چهار بُعد رضامندی دونفره^۲، همبستگی دونفره^۳، توافق دونفره^۴ و ابراز محبت^۵ را می سنجد. با استفاده از نتایج این مقیاس، امکان تمایز زوج های سازگار و ناسازگار از جمله کسانی که احتمال اقدام به طلاق در آنها بیشتر است، فراهم می شود (اسپانیر، ۱۹۸۳). اسپانیر (به نقل از موسوی، و همکاران، ۱۳۹۶) بین نمره های زوج های سازگار و ناسازگار تفاوت هایی را مشاهده و از آن برای تعیین ساخت اصلی مقیاس استفاده کرده است. نمره کلی این مقیاس از صفر تا ۱۵۱ با جمع نمرات سؤال ها به دست می آید. نمره میانگین کل این مقیاس برای افراد متأهل ۱۱۴/۸ و برای مطلقه ها ۷۰/۷ است.

مطالعات مرتبط با پایایی و اعتبار این مقیاس همواره مثبت بوده و اسپانیر ضریب همسانی درونی از ۹۲٪ تا ۹۶٪ و اعتبار ملاکی بالایی را برای این مقیاس پراستفاده گزارش کرده است (دانش، ۱۳۸۸) و برای مقیاس های فرعی به ترتیب رضامندی دونفره ۹۴٪، توافق دونفره ۹۰٪، همبستگی دونفره ۸۶٪ و ابراز محبت ۷۳٪ تعیین کرده است. (درویزه و کهکی، ۱۳۸۷) در پژوهش سلیمان و همکاران (۲۰۲۲) که در قطر بر روی یک نمونه ۱۲۱۲ نفری از مسلمانان دگرجنس گرا زوج متأهل ۲۲ تا ۵۵ ساله اجرا شد، ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس ۹۱٪ به دست آمد. مطالعه ای در مادرید (مونتسینو، گومز، فرندز و رودریگز، ۲۰۱۳) که نمونه ای متشکل از ۱۱۸۰ شرکت کننده - ۵۹۰ زوج دگرجنس گرای بزرگسال - بود از طریق تحلیل عاملی تأییدی ویژگی های روان سنجی، مقیاس سازگاری دونفره را بررسی کرد. نتایج نشان داد که ساختار عاملی

1. Spanier, G. B.

2. Dyadic Satisfaction

3. Dyadic Cohesion

4. Dyadic Consensus

5. Affectional Expression

6. Montesino, M. L. C., Gómez, J. L. G., Fernández, M. E. P., & Rodríguez, J. M. A.

این مقیاس با مدل عاملی سلسله‌مراتبی ارائه شده توسط نویسندگان آزمون مطابقت دارد. همسانی درونی که با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برآورد شد برای مقیاس کل رضایت بخش بود و برای خرده‌مقیاس‌ها از ۰/۱۳ تا ۰/۸۸ متغیر بود. پایایی کلی این آزمون در پژوهش موسوی و همکاران (۱۳۹۶) با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۹ محاسبه شده است. حسن شاهی (۱۳۷۸؛ به نقل از موسوی، و همکاران، ۱۳۹۶) پایایی به دست آمده را با استفاده از روش تصنیف برابر ۰/۹۶ و با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۲ برآورد کرده است. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس برابر با ۰/۸۹ به دست آمده است.

۳. یافته‌های پژوهش

۳-۱. تجزیه و تحلیل توصیفی داده‌ها

جدول ۱

توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۱۶۷	۴۱
زن	۲۳۹	۵۹
کل	۴۰۶	۱۰۰

جدول ۲

توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب سن

جنسیت	تکمیل نشده	۳۰ تا ۴۰	۴۰ تا ۴۱	۴۱ تا ۵۰	۵۱ تا ۶۰	۶۱ به بالا	جمع کل
مرد	۶	۲۶	۷۴	۴۸	۱۱	۲	۱۶۷
زن	۳۰	۷۲	۹۲	۳۷	۸	۰	۲۳۹
جمع کل	۳۶	۹۸	۱۶۶	۸۵	۱۹	۲	۴۰۶
درصد	۹	۲۴	۴۱	۲۱	۴	۱	۱۰۰

جدول ۳

توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب تحصیلات

جنسیت	تکمیل نشده	زیر دیپلم و دیپلم	کاردانی	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتر	جمع کل
مرد	۱۷	۳۶	۲۲	۶۵	۲۴	۳	۱۶۷
زن	۱۳	۶۱	۳۳	۹۱	۳۷	۴	۲۳۹

۴۰۶	۷	۶۱	۱۵۶	۵۵	۹۷	۳۰	جمع کل
۱۰۰	۲	۱۵	۳۹	۱۳	۲۴	۷	درصد

جدول ۴

میانگین و انحراف معیار مربوط به گویه‌های پرسش نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی

تعداد آزمودنی	انحراف معیار	میانگین	گویه
۴۰۴	۱,۲۳	۴,۵۵	۱
۴۰۴	۱,۲۱	۴,۸۲	۲
۴۰۴	۱,۳۶	۴,۶۷	۳
۴۰۴	۱,۲۵	۴,۹۵	۴
۴۰۴	۱,۳۲	۴,۸۷	۵
۴۰۴	۱,۳۳	۴,۶۲	۶
۴۰۴	۱,۴۰	۴,۲۹	۷
۴۰۴	۱,۳۰	۴,۵۵	۸
۴۰۴	۱,۲۵	۴,۷۸	۹
۴۰۴	۱,۲۶	۴,۹۲	۱۰
۴۰۴	۱,۲۶	۵,۰۹	۱۱
۴۰۴	۱,۲۹	۴,۸۱	۱۲
۴۰۴	۱,۷۳	۵,۱۰	۱۳
۴۰۴	۱,۲۶	۵,۰۷	۱۴
۴۰۴	۱,۳۹	۴,۵۴	۱۵
۴۰۴	۱,۵۵	۴,۵۰	۱۶
۴۰۴	۱,۷۵	۴,۴۴	۱۷
۴۰۴	۱,۵۵	۴,۴۷	۱۸
۴۰۴	۱,۵۶	۴,۸۹	۱۹
۴۰۴	۱,۷۳	۲,۷۴	۲۰
۴۰۴	۱,۵۴	۲,۱۸	۲۱
۴۰۴	۱,۵۰	۱,۸۸	۲۲

۲-۳. تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها

جدول ۵

محاسبه ضرایب همبستگی گویه- مقیاس پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی

سؤال	نماد	مقدار ضریب همبستگی
۱	A1	۰٫۶۸
۲	A2	۰٫۶۹
۳	A3	۰٫۶۳
۴	A4	۰٫۷۰
۵	A5	۰٫۶۹
۶	A6	۰٫۷۲
۷	A7	۰٫۷۴
۸	A8	۰٫۸۰
۹	A9	۰٫۷۹
۱۰	A10	۰٫۷۸
۱۱	A11	۰٫۶۷
۱۲	A12	۰٫۶۶
۱۳	A13	۰٫۳۷
۱۴	A14	۰٫۵۳
۱۵	A15	۰٫۶۵
۱۶	A16	۰٫۴۸
۱۷	A17	۰٫۳۷
۱۸	A18	۰٫۴۸
۱۹	A19	۰٫۵۰
۲۰	A20	۰٫۱۱
۲۱	A21	۰٫۱۳
۲۲	A22	۰٫۲۵

همان‌گونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود سؤال‌های ۱۲-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۲-۱ همبستگی بالا، سؤال‌های ۱۹-۱۸-۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۳ همبستگی متوسط و سؤال‌های ۲۲-۲۱-۲۰ همبستگی ضعیفی با پرسش‌نامه دارند. با دقت در سؤال‌هایی که همبستگی ضعیفی دارند، مشخص می‌شود که بیشتر، سؤال‌هایی که مربوط به ارتباط

جنسی زوج‌هاست در این وضعیت قرار دارند که احتمالاً آزمودنی‌های ایرانی در پاسخ دادن به این سؤال‌ها مقاومت کرده‌اند.

جدول ۶

روایی ملاکی همزمان پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی با دو پرسش‌نامه دیگر

متغیر	متغیر	ملاک روایی همزمان	مقدار همستگی به دست آمده	مقدار انحراف	سطح معنی‌داری	تصمیم‌گیری
پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی	پرسش‌نامه رضایت زناشویی انریچ ۱۰ سؤالی	۰٫۵	۰٫۷۳	۰٫۲۳	۰٫۰۰۰	روایی ملاک همزمان وجود دارد
پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی	پرسش‌نامه سازگاری دونفری	۰٫۵	۰٫۷۹	۰٫۲۹	۰٫۰۰۰	روایی ملاک همزمان وجود دارد

همان‌گونه که در جدول ۶ مشاهده می‌شود پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی با پرسش‌نامه انریچ ۱۰ سؤالی و پرسش‌نامه سازگاری دونفره که روایی بالایی آنها در پژوهش‌های خارجی و ایران به دست آمده است، دارای روایی همزمان است. براین اساس، می‌توان در پژوهش‌ها و کارهای بالینی از این پرسش‌نامه به منظور ارزیابی ازدواج و مشاوره زوج‌ها که منطبق با فرهنگ ایرانی - اسلامی است استفاده کرد.

جدول ۷

آماره KMO و نتایج آزمون بارتلت

متغیرها	آماره KMO	میزان Bartlett's	df	Sig
پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی	۰٫۹۳	۴۲۳٫۸۳۹	۲۳۱	۰٫۰۰۰

با توجه به جدول شماره ۷ به منظور بررسی ساختار عاملی پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی در جامعه ایرانی، سؤالات این مقیاس مورد تحلیل اکتشافی به شیوه مؤلفه‌های اصلی قرار گرفت. ضریب KMO برای این تحلیل ۰٫۹۳ و مقدار آزمون کرویت بارتلت برابر با ۴۲۳٫۸۳۹ به دست آمد که معناداری مقدار اخیر در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید شد. در واقع با توجه به اینکه مقدار KMO بیشتر از ۰٫۷ است، لذا

کفایت نمونه قابل قبول است و با توجه به مقدار آماره بارتلت و سطح معناداری ۰/۰۰ در سطح اطمینان ۹۵٪ می‌توان نتیجه گرفت روایی آزمون برقرار است. مقدار KMO بین ۰ و ۱ در نوسان است. در صورتی که KMO کمتر از ۰/۵ باشد داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب نخواهد بود و اگر مقدار آن بین ۰/۵ تا ۰/۶۹ باشد داده‌ها متوسط بوده و اگر مقدار این شاخص، بزرگتر از ۰/۷ باشد همبستگی‌های موجود در بین داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب خواهند بود و در اینجا معناداری به دست آمده چون از ۰/۰۵ کوچکتر است. بنابراین، داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب است. طبق جدول ۸ و با توجه به اینکه مقدار KMO بیشتر از ۰/۷ است، کفایت نمونه قابل قبول است و با توجه به مقدار آماره بارتلت و سطح معنی‌داری ۰/۰۰ در سطح اطمینان ۹۵٪ می‌توان نتیجه گرفت که روایی آزمون برقرار است. پس از اطمینان از کیفیت ماتریس همبستگی سؤال‌های مقیاس و همچنین کفایت نمونه‌برداری محتوایی، سؤالات پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی به شیوه اوبلیمن چرخش داده شد که نتایج در جدول شماره ۸ مشاهده می‌شود.

جدول ۸

مقدار چرخیده شده از واریانس کل برای پرسش‌نامه رضایت زناشویی انریچ ۱۵ سؤال

متغیر	آماره KMO	میزان Bartlett's	Df	Sig	مقدار چرخیده شده از واریانس کل
پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی	۰/۹۳	۴۲۳,۸۳۹	۲۳۱	۰/۰۰۰	۵۸,۸۷

همان‌گونه که در جدول ۸ مشاهده می‌شود نتایج حاصل از تحلیل عامل اکتشافی نشان داد این پرسش‌نامه ۵۸/۸۷ از واریانس کل را برآورد می‌کند. مقدار چرخیده شده (۵۸/۸۷) هرچه قدر به عدد ۱۰۰ نزدیک‌تر باشد تفسیر عامل‌ها بهتر صورت می‌گیرد.

جدول ۹

ماتریس عوامل پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی

برجسب گویه‌ها	عوامل‌ها			
	۱	۲	۳	۴
۸۱	۰/۷۰۳	۰/۱۸۶	۰/۱۰۰	-۰/۲۵۲
۸۲	۰/۷۰۲	۰/۱۳۹	۰/۱۶۷	-۰/۲۱۰
۸۳	۰/۶۵۶	۰/۱۵۹	-۰/۲۲۳	-۰/۰۱۱

۰/۷۳۳	۰/۱۷۹	-۰/۱۳۱	۸۴
۰/۷۳۲	۰/۱۵۴	-۰/۲۲	۸۵
۰/۲۳۱	۰/۷۴۰	-۰/۱۴۲	۸۶
۰/۱۴۵	۰/۷۵۰	-۰/۱۸۳	۸۷
۰/۲۲۵	۰/۸۲۴	-۰/۱۳۲	۸۸
۰/۱۵۴	۰/۸۱۱	-۰/۰۲۸	۸۹
۰/۲۱۶	۰/۸۰۳	۰/۰۰۴	۹۰
۰/۱۴۲	۰/۶۸۵	۰/۰۴۶	۹۱
۰/۲۱۲	۰/۰۵۷	۰/۳۱۴	۹۲
۰/۴۲۸	-۰/۵۰۶	۰/۲۷۷	۹۳
۰/۴۸۷	۰/۰۷۴	۰/۵۸۱	۹۴
۰/۶۵۲	۰/۱۰۵	۰/۳۵۰	۹۵
۰/۴۸۹	-۰/۴۸۷	۰/۸۱۲	۹۶
۰/۲۹۲	۰/۱۶۷	۰/۷۸۶	۹۷
۰/۴۷۱	-۰/۴۷۵	۰/۶۸۹	۹۸
۰/۵۲۷	-۰/۴۹۹	۰/۶۶۹	۹۹

براساس آنچه در جدول ۹ مشاهده می‌شود پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی چهار عامل به نام‌های رضایت از ویژگی‌های بنیادی (عامل اول)، هماهنگی زناشویی (عامل دوم)، هماهنگی عاطفی و جنسی (عامل سوم) و ارتباط با خانواده همسر (عامل چهارم) به دست می‌دهد که از طریق روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی به دست آمده است.

جدول ۱۰

محاسبه آلفای کرونباخ پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی

متغیر	نمونه	تعداد سؤالات	مقدار به دست آمده آلفای کرونباخ	تصمیم‌گیری
پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی	۴۰۴	۲۲	۰٫۸۶	پایایی مطلوب است

با توجه به جدول ۱۰ میزان آلفای کرونباخ پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی ۰٫۸۶ است که نشان‌دهنده ثبات و همسانی درونی قوی و بالای این پرسش‌نامه است.

۳-۳. تحلیل عاملی تأییدی مربوط به پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های

ایرانی

ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی با استفاده از ۱۹ شاخص (گویه) اندازه‌گیری می‌شود. این گویه‌ها شامل (A1 تا A1۹) می‌باشند. برآوردهای پارامتر استاندارد شده نشان می‌دهد که همه شاخص‌ها از لحاظ آماری معنادارند ($P > 0.05$) و بارهای عاملی همه گویه‌ها در سطح بالایی قرار دارد (بیشتر از ۰.۴۰) و همچنین قدر مطلق مقادیر CR بزرگتر از ۱.۹۶ است.

جدول ۱۱

گویه‌های تأیید شده شاخص ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی

ردیف	برچسب گویه	بار عاملی	مقدار CR (معیار تصمیم)	سطح معناداری	وضعیت گویه
۱	A1	۰.۷۵	۲۰.۱۵	۰.۰۰	تأیید
۲	A2	۰.۷۰	۷۸.۱۲	۰.۰۰	تأیید
۳	A3	۰.۵۹	۴۳.۱۷	۰.۰۰	تأیید
۴	A4	۰.۷۸	۴۸.۱۶	۰.۰۰	تأیید
۵	A5	۰.۷۴	۸۲.۱۷	۰.۰۰	تأیید
۶	A6	۰.۷۸	۳۲.۱۷	۰.۰۰	تأیید
۷	A7	۰.۷۸	۷۷.۱۳	۰.۰۰	تأیید
۸	A8	۰.۶۴	۲۴.۱۵	۰.۰۰	تأیید
۹	A9	۰.۷۰	۹۸.۱۴	۰.۰۰	تأیید
۱۰	A10	۰.۶۸	۵۲.۱۶	۰.۰۰	تأیید
۱۱	A11	۰.۷۴	۸۶.۱۲	۰.۰۰	تأیید
۱۲	A12	۰.۶۰	۸۸.۱۵	۰.۰۰	تأیید
۱۳	A13	۰.۷۲	۷۳.۱۳	۰.۰۰	تأیید
۱۴	A14	۰.۶۴	۱۷.۱۲	۰.۰۰	تأیید
۱۵	A15	۰.۵۷	۸۹.۱۵	۰.۰۰	تأیید
۱۶	A16	۰.۷۲	۰۹.۱۶	۰.۰۰	تأیید
۱۷	A17	۰.۷۳	۴۱.۱۵	۰.۰۰	تأیید
۱۸	A18	۰.۷۱	۵۲.۱۶	۰.۰۰	تأیید
۱۹	A19	۰.۷۵	۳۹.۱۴	۰.۰۰	تأیید

جدول ۱۲

شاخص‌های برازش مهم مدل ترسیمی پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی

شاخص	نام شاخص	مقدار محاسبه شده	مقدار مطلوب	مطلوبیت شاخص	اختصار	معادل انگلیسی
شاخص‌های برازش مطلق	سطح تحت پوشش	۲,۴۵	< ۳	مطلوب است	-	χ^2 / df
	شاخص نیکویی برازش	۰,۹۰	> ۰/۹۰	مطلوب است	GFI	Goodness of Fit Index
شاخص‌های برازش تطبیقی	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده	۰,۸۹	> ۰/۹۰	مطلوب است	AGFI	Adjusted Goodness of Fit Index
	شاخص برازش تطبیقی	۰,۹۱	> ۰/۹۰	مطلوب است	CFI	Comparative Fit Index
شاخص‌های برازش مقتصد	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	۰,۱	< ۰,۱	مطلوب است	RMSEA	Root Mean Square Error of Approximation

همان‌گونه که در جدول ۱۲ ملاحظه می‌شود شاخص‌های GFI، AGFI و CFI مقیاس بر برازش بسیار مناسب دلالت داشته (به ترتیب = ۰,۹۱، ۰,۸۹، ۰,۹۰) و شاخص RMSEA (۰,۱) برازش مطلوب و مناسب مدل برآورد شده را تأیید می‌کند و شاخص $\chi^2 / df = ۴۵.۲$ (که باید کمتر از ۳ باشد) نیز برازش مدل را به صورت مطلوب برآورد می‌کند.

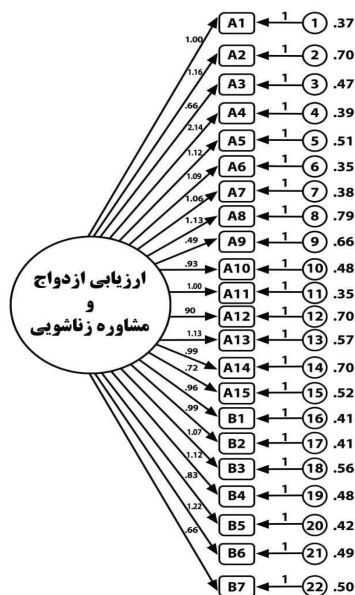
جدول ۱۳

مقدار واریانس تبیینی عامل‌های پرسش‌نامه از واریانس کل

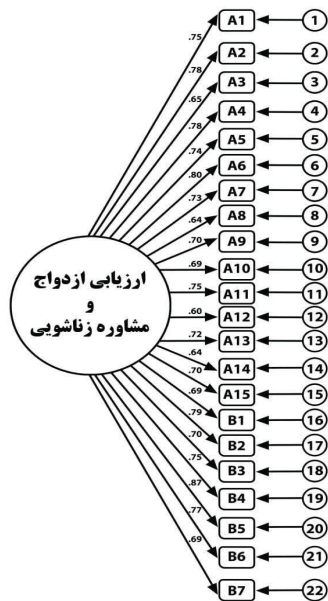
عامل‌ها	مقدار واریانس تبیینی از واریانس کل
عامل ۱	۲۸,۷۳
عامل ۲	۱۰,۷۱
عامل ۳	۱۰,۴۰
عامل ۴	۹,۰۳

همان‌گونه که در جدول شماره ۱۳ مشخص است عامل اول، دوم، سوم و چهارم به ترتیب تبیین‌گر ۲۸,۷۳، ۱۰,۷۱، ۱۰,۴۰ و ۹,۰۳ درصد واریانس کل می‌باشند.

شکل ۱: مسیر مدل برآورد شده برای پرسش نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج های ایرانی

شکل ۲: تحلیل مسیر مدل برآورد شده برای پرسش نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج های ایرانی

شکل‌های ۱ و ۲ تحلیل عاملی متغیر بعد ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی را در حالت اصلاح‌نشده و در حالت استاندارد نشان می‌دهند. قدرت رابطه بین عامل (متغیر پنهان) و متغیر قابل مشاهده با بار عاملی نشان داده می‌شود. بار عاملی مقداری بین صفر و یک است. اگر بار عاملی کمتر از ۰٫۲ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف‌نظر می‌شود. همان‌گونه که در نمودار استاندارد مشخص است کلیه عوامل مقدار بار عاملی بزرگتری از ۰٫۸ دارند. با در اختیار داشتن نتایج برآورد مدل، برازش مدل مورد ارزیابی قرار گرفته است. از طریق ملاحظه مقادیر شاخص‌های برازش درمورد برازش آماری مدل قضاوت می‌شود.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

متخصصین بر این باورند که با افزایش جهانی شدن روان‌شناسی داشتن ابزارهای معتبر و روا که بتواند در بسیاری از زبان‌ها و فرهنگ‌ها استفاده شود، ضروری است. (وان ویدنفلت، و همکاران، ۲۰۰۵) همچنین باتوجه به اینکه پژوهشگران توصیه کرده‌اند با تکرار مطالعه روان‌سنجی، پرسش‌نامه‌های جدید در سایر فرهنگ‌ها با استفاده از روش‌های متفاوت نیز انجام شود (فام، باربارا و شاکلفورد، ۲۰۱۵) و به‌رغم اهمیت نیاز به ابزارهایی منطبق با فرهنگ جامعه برای ارزیابی میزان رضایت زناشویی و وضعیت ازدواج زوج‌ها، تا آنجا که شواهد نشان می‌دهد، مطالعه‌ای که به‌طور مستقل روایی و پایایی این نوع پرسش‌نامه‌ها را در ایران با توجه به فرهنگ ایرانی-اسلامی سنجیده باشد، وجود ندارد. هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در جوامع مسلمان در بین زنان و مردان متأهل در ایران بود.

در پژوهش حاضر ضمن معرفی پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی که نام اصلی آن ابزار تشخیصی برای مشاوره خانواده و ازدواج با زوج‌های مسلمان^۳ (WQMCF) است، ویژگی‌های روان‌سنجی آن بررسی شد.

در عامل اول پرسش‌نامه که باعنوان «رضایت از ویژگی‌های بنیادی» شناخته می‌شود

1. Van Widenfelt, B. M., & et al

2. Pham, M. N., Barbaro, N., & Shackelford, T. K.

3. A diagnostic tool for family and marriage counseling with Muslim couples

سؤالاتی گنجانده شده است که مفاهیمی مانند درک یکدیگر از سوی زوجین، احترام به همدیگر، اعتماد، صداقت و حمایت را پوشش می‌دهد که همسو با یافته‌های نیهوس و همکاران^۱ (۲۰۲۴)، علی و همکاران^۲ (۲۰۲۴)، کرانانیتھی و همکاران^۳ (۲۰۲۴)، هالفورد و بودنمن^۴ (۲۰۱۳) و چی و همکاران^۵ (۲۰۱۳) است. از نظر گاتمن^۶ نیز نبود برخی از این مؤلفه‌ها مانند احترام زوجین به یکدیگر (در واقع اهانت به یکدیگر) از پیش‌بینی‌کننده‌های طلاق است (گولدنبرگ و گولدنبرگ، ۱۳۹۸)؛ بنابراین اولین عامل، تبیین‌کننده خوبی برای پنج سؤال اول پرسش‌نامه حاضر است. در یک تعریف، هماهنگی زناشویی عبارت است از: تلاش زوجین برای دستیابی به شادکامی، ثبات، آرامش و دوست داشته شدن (آیکا و باچیر،^۷ ۲۰۲۳) که این ویژگی‌ها را سؤال‌های پرسش‌نامه حاضر که مربوط به عامل دوم (هماهنگی زناشویی) است، پوشش می‌دهد. مؤلفه‌های به دست آمده در این پرسش‌نامه با یافته‌های آپریلیانی، وولانداری و حمزه^۸ (۲۰۲۴) و آقپلا و سوجیتانیا^۹ (۲۰۲۴) همسوست.

چهار سؤال عامل سوم نیز یا به صورت مثبت (سه سؤال) یا به صورت منفی (استفاده ابزاری از رابطه جنسی) وضعیت احساسی و ابزاری رابطه جنسی زوجین را مورد سؤال قرار می‌دهد که پژوهش‌ها حاکی از این است که وقتی زوجین به رشدیافتگی و کمال جنسی می‌رسند به صورت آگاهانه و بخردانه درباره نیازشان به احساسات و رفتار جنسی صحبت می‌کنند (قربانی، عارفی و افشارنیا،^{۱۰} ۲۰۲۲؛ لویت، و همکاران،^{۱۱} ۲۰۲۱)، که این پرسش‌نامه به طور کامل این ویژگی زوجین را می‌سنجد. شبیه این یافته در پژوهش لئونارد، باسبی و والدز^{۱۲} (۲۰۲۰) و باسبی و همکاران^{۱۳} دیده می‌شود.

گویه‌های عامل چهارم که مربوط به ارتباط زوجین با خانواده همسرشان است، به‌گونه‌ای است که چون در جوامع مسلمان مرزهای اعضای خانواده‌ها به میزان زیادی

1. Niehuis, S., & et al
2. Ali, A. A., & et al
3. Karananeethi, A., & et al
4. Halford & Bodenmann
5. Chi, P., & et al
6. Gottman, J.
7. Aicha, S. K., & Bachir, D.
8. Apriliani, T., Wulandari, D., & Hamzah, I.
9. Aghajanian, A., & et al
10. Ghorbani, S., Arefi, M., & Afsharinia, K.
11. Leavitt, C. E., & et al
12. Leonhardt, N. D., Busby, D. M., & Valdez, C.
13. Busby, D. M., & et al

درهم‌تنیده است با فرهنگ جوامع مسلمان قرابت و نزدیکی دارد و به‌ویژه در خانواده‌های ایرانی مواردی از آن قابل ردیابی است. (دانش‌پور، ۱۳۹۹) برای نمونه گویه «از نظر همسر رفتن من به خانه والدینم علت مشاجره‌های همیشگی ماست» از جمله موارد شایع در علل مشاجره‌های همسران ایرانی است که در این پرسش‌نامه به‌درستی چهارگویه عامل چهارم (ارتباط با خانواده همسر) را پوشش می‌دهد و تبیین‌کننده خوبی از رفتار زوجین در ارزیابی و سنجش رفتار آنها در ارتباط با خانواده همسرانشان است.

در پژوهش حاضر ضریب اعتبار این پرسش‌نامه با محاسبه آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰٫۸۶ به دست آمده است که بالاتر از آلفای کرونباخ در مطالعه طراحان پرسش‌نامه است (۰٫۷۰) (ر.ک.، سلیمان، عبدالسلام و احمد، ۲۰۲۲). طی پژوهش حاضر، انواع روایی محتوا، همزمان و سازه در بحث ارزیابی روایی پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی بررسی شد. بررسی روایی محتوایی این پرسش‌نامه نشان داد مقادیر CVI/Ave همه آنها ۰٫۹۰ یا بالاتر بود. نتیجه بررسی‌های حاضر در مورد روایی همزمان این پرسش‌نامه با پرسش‌نامه انریچ ۱۰ سؤالی و پرسش‌نامه سازگاری دونفره مؤید روایی پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی است و روایی همزمان آن مورد تأیید است. به‌منظور بررسی روایی سازه‌ای این پرسش‌نامه از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. در بررسی تحلیل عاملی تأییدی، نتایج بیانگر این است که الگوی چهار عاملی پرسش‌نامه با داده‌ها برازش قابل قبولی دارد. در واقع، روش تحلیل عاملی تأییدی، روایی پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی را تصدیق کرد که ملاحظات مذکور با یافته‌های روان‌سنجی حاصل از مطالعات تدوین‌گران این پرسش‌نامه همسوست. تفاوت این پرسش‌نامه با پرسش‌نامه انریچ و سازگاری، ابتدا از نظر تعداد سؤالات است. با توجه به اینکه تعداد سؤالات پرسش‌نامه اصلی انریچ ۱۱۵ سؤال و پرسش‌نامه سازگاری ۳۳ سؤال است و در اجرای پرسش‌نامه می‌تواند برای مراجع خسته‌کننده باشد، تعداد سؤالات این پرسش‌نامه ۱۹ سؤال است می‌تواند برای آن مزیت باشد؛ حتی در مقایسه با پرسش‌نامه ۴۷ سؤالی انریچ نیز همین موضوع صادق است.

تفاوت دیگر پرسش‌نامه حاضر با دو پرسش‌نامه مربوط به رضایت زناشویی در این

است که دو پرسش نامه مذکور عامل خاصی را به دست نمی دهند و رضایت زناشویی را به صورت کلی می سنجند، اما در این پرسش نامه چهار عامل (در نسخه اصلی پنج عامل) وجود دارد که رضایت زوجین را در تک تک این عوامل می توان سنجید و ارزیابی کرد.

سومین تفاوت پرسش نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج های ایرانی با پرسش نامه رضایت زناشویی انریچ و پرسش نامه سازگاری این است که پرسش نامه حاضر به طور گسترده تر و عمیق تر حوزه ها یا همان عوامل چهارگانه را مورد سؤال قرار می دهد. برای مثال، برای ارزیابی حوزه مربوط به چگونگی ارتباط زوجین با خانواده اصلی شان چهار سؤال می پرسد، در حالی که در پرسش نامه های انریچ و سازگاری اینگونه نیست.

به دلیل مشابهت این پرسش نامه با پرسش نامه های انریچ و سازگاری می توان گفت که حوزه سؤالات و موضوعاتی که این پرسش نامه ها پوشش می دهند در یک حیطه است و در واقع هدف یکسان دارند، اما برچسب «منطبق با جوامع مسلمان» بودن این پرسش نامه مربوط به نسخه اصلی آن است که در قطر ساخته و هنجاریابی شده است که بنا به دلایلی مانند مقاومت زوج های ایرانی در پاسخ دهی به سؤالاتی که مربوط به مدارا با همسر به دلیل باورهای دینی که محتوای جنسی داشت، در ایران مورد تأیید واقع نشد. بنابراین، این پرسش نامه در ایران عنوان اصلی خودش را از دست داده و به «پرسش نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج های ایرانی» تغییر نام یافت که به نوعی می توان گفت پرسش نامه منطبق با فرهنگ خانواده های ایرانی است.

نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که پرسش نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج های ایرانی چهار عامل به نام های رضایت از ویژگی های بنیادی (عامل اول)، هماهنگی زناشویی (عامل دوم)، هماهنگی عاطفی و جنسی (عامل سوم) و ارتباط با خانواده همسر (عامل چهارم) به دست می دهد؛ در حالی که سازندگان پرسش نامه اصلی در مطالعه خود پنج عامل به دست آورده اند (سلیمان، عبدالسلام و احمد، ۲۰۲۲)، آن عاملی که در این مطالعه به دست نیامد مربوط به باورهای مذهبی در ارتباط با روابط جنسی همسران بود که به نظر می رسد مربوط به تفاوت فرهنگ دو کشور قطر و ایران در این زمینه باشد. در این پژوهش همه شاخص های نیکویی برارزش (GFI)، شاخص نیکویی برارزش

اصلاح شده (AGFI) و شاخص برازش تطبیقی (CFI) این پرسش‌نامه در حد مطلوب است. عوامل استخراج شده پس از چرخش سؤال‌ها با چارچوب نظری فرم اصلی پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی و عوامل طرح شده از سوی مبدعین این پرسش‌نامه (ر.ک.، سلیمان، عبدالسلام و احمد، ۲۰۲۲) همخوانی دارد.

در مجموع، از نتایج پژوهش حاضر چنین استنباط می‌شود که پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در جوامع مسلمان که در پژوهش حاضر به پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی (۱۹ سؤال - ایران) تغییر نام داد با در نظر گرفتن یافته‌های مرتبط با اعتبار، روایی، زمان لازم برای تکمیل پرسش‌نامه و سهولت نمره‌گذاری و تفسیر که از مهمترین جنبه‌های عملی بودن آزمون به شمار می‌آید (هومن، ۱۳۸۶) ابزاری مناسب برای ارزیابی و سنجش وضعیت ازدواج زوج‌های ایرانی است. با توجه به میزان اعتبار و روایی تأیید شده پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی زوج‌های ایرانی (۱۹ سؤال - ایران) در پژوهش حاضر، و ویژگی‌های رضایت بخش آن می‌توان از این مقیاس به منزله ابزاری برای ارزیابی سریع وضعیت زناشویی زوج‌ها برای استفاده پژوهشگران، روان‌شناسان و متخصصین بالینی مراکز مشاوره و در نهایت به عنوان یک ابزار تشخیصی در مراکز درمانی بهره‌مند شد. در ارتباط با تغییرات در تعداد گویه‌ها و جابه‌جایی‌های انجام شده این موارد به دست آمد: تعداد گویه‌ها در نسخه اصلی ۲۲ مورد بود که در نسخه ایرانی به ۱۹ مورد کاهش پیدا کرده است. در عامل اول یعنی، رضایت از ویژگی‌های بنیادی، گویه «همسرم پس از رابطه جنسی ابراز احساسات می‌کند»، چون با این عامل همبستگی بالایی کسب نکرد و با عامل هماهنگی عاطفی - جنسی همبسته شد (۰٫۷۵) در پرسش‌نامه ایرانی جزو سؤالات عامل سوم (هماهنگی عاطفی - جنسی) قرار گرفت که به نظر می‌رسد با عامل هماهنگی عاطفی - جنسی سازگاری و تناسب بیشتری دارد نه عامل اول که رضایت از روشی است که زوجین زندگی خود را براساس آن سازماندهی می‌کنند. گویه «همسرم به من اعتماد دارد» نیز که در نسخه اصلی جزو سؤال‌های عامل سوم (هماهنگی عاطفی - جنسی) بود، چون با عامل اول همبسته شد (۰٫۶۶) و اعتماد نیز یک سازه اساسی برای رضایت از روش زندگی زوجین است، جزو سؤال‌های عامل اول (رضایت از ویژگی‌های بنیادی) قرار گرفت.

عامل دوم با عنوان هماهنگی زناشویی که در نسخه اصلی دارای پنج سؤال است، در نسخه ایرانی به شش سؤال افزایش پیدا کرد. دلیل این تغییر نیز آن است که گویه «من به همسر همان ادب و احترامی را می‌گذارم که مایل هستم از او بینم» که در نسخه اصلی جزو سؤال‌های عامل سوم (هماهنگی عاطفی - جنسی) بود، چون با عامل دوم (یعنی، هماهنگی زناشویی) دارای همبستگی (۰/۶۸) شد جزو سؤال‌های این عامل قرار گرفت و همین مسئله نیز قابل دفاع است که احترام‌گزاری بیشتر با مسایل زناشویی و ارتباط بین فردی هماهنگ است تا مسایل جنسی و عاطفی.

سؤال‌های عامل سوم (هماهنگی عاطفی - جنسی) در نسخه جدید از پنج سؤال به چهار سؤال کاهش یافته است؛ یعنی گویه «ما به یکدیگر اعتماد داریم» که جزو سؤال‌های عامل سوم بود و به شکلی دیگر یعنی، به شکل «همسر به من اعتماد دارد» در عامل اول آورده شده است، همپوشانی دارد و تکرار همان گویه است که از کل پرسش‌نامه حذف شد. چون همه سؤال‌های عامل چهارم پرسش‌نامه که مربوط به ارتباط با خانواده همسر است همبستگی نسبتاً بالایی با عامل مذکور به دست آورد (۰/۸۱، ۰/۷۹، ۰/۶۹، ۰/۶۷) و مرتبط و مناسب با فرهنگی خانواده‌های ایرانی است بدون تغییر در نسخه ایرانی نیز باقی ماند. عامل پنجم (مسایل مذهبی) که نقش اعتقاد به مذهب را در طلاق و روابط جنسی می‌سنجد، در نسخه ایرانی حذف شد. سؤال‌های این عامل که در نسخه اصلی سه سؤال دارد، در نسخه ایرانی با عامل مورد نظر همبستگی لازم را به دست نیاورد و از نسخه ایرانی حذف شد. یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر عدم دستیابی به هنجارهای ملی بود و محدودیت دیگر آن کم بودن مطالعات مشابه به زبان‌های مختلف برای مقایسه با نتایج مطالعه حاضر بود. در پایان پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی اعتبار و روایی پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی (۱۹ سؤالی - ایران) در شهرهای دیگر ایران بررسی شود. بی‌تردید بررسی مختصات فنی پرسش‌نامه ارزیابی ازدواج و مشاوره زناشویی در زوج‌های ایرانی (۱۹ سؤالی - ایران) در زنان و مردان متأهل سراسر ایران می‌تواند آن را به ابزاری کارآمد در حیطه پژوهش و مشاوره زناشویی تبدیل کند.

در پایان از همه اساتید، کارشناسان و افراد شرکت‌کننده در این پژوهش تقدیر و تشکر

می‌شود.

فهرست منابع

- باقری، مهدیه، صدیق اورعی، غلامرضا، و فرزانه، احمد (۱۳۹۹). مسئله تعامل اجتماعی در خانواده ایرانی. مسایل اجتماعی ایران، ۱۱(۲)، ۳۳-۶۴.
- DOR: <http://dorl.net/dor/۲۰۱۰۰۱۲۴۷۶۶۹۳۳۱۳۹۹۱۱۲۱۹۰>
- خدادادی سنگده، جواد (۱۳۹۸). ساخت و اعتباریابی پرسش نامه سلامت خانواده ایرانی. تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره، ۱۸(۷۲)، ۱۳۸-۱۶۰.
- خدادادی سنگده، جواد، نظری، علی محمد، احمدی، خدابخش، و حسنی، جعفر (۱۳۹۴). تجارب والدین موفق در مورد زمینه‌های خانواده سالم: یک پژوهش کیفی. نشریه تحقیقات کیفی در علوم سلامت، ۱۳(۲)، ۱۷۸-۱۹۰.
- دانش، عصمت (۱۳۸۸). افزایش سازگاری زناشویی زوج‌های ناسازگار با مشاوره از چشم‌اندازی اسلامی. نشریه مطالعات روان‌شناختی دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه الزهراء (ع)، ۶(۲)، ۳۱-۵۱. https://civilica.com/doc/1404910.JR_PSHST-6-2-007
- دانش پور، منیژه (۱۳۹۹). خانواده‌درمانی با مسلمانان. مترجم: کیانی چلمردی، احمدرضا، و قوجه بگلو، پژمان هنرمند. تهران: ارجمند.
- درویزه، زهرا، و کهکلی، فاطمه (۱۳۸۷). بررسی رابطه سازگاری زناشویی و به‌زیستی روانی. نشریه مطالعات زنان، ۱۶(۱)، ۹۱-۱۰۴.
- DOI: ۱۰.۲۲۰۵/JWSPS.۲۰۰۸.۱۳۹۰
- شکریگی، عالیبه (۱۳۸۸). تجددگرایی، سرمایه اجتماعی و خانواده ایرانی. نشریه علوم رفتاری، ۱۱(۱)، ۱۳۹-۱۵۴.
- صدری، اسماعیل، و نوری، پرویز (۱۴۰۰). مشاوره ازدواج همراه با راهنمای عملی و ابزارهای کاربردی. تبریز: هنر اول.
- عرب‌علیدوستی علیرضا، نخعی، علیرضا، و خانجانی، نرگس (۱۳۹۴). پایایی و روایی پرسش‌نامه‌های رضایت زناشویی کانزاس و اینرپج کوتاه‌شده به زبان فارسی. نشریه بهداشت و توسعه، ۴(۲)، ۱۵۸-۱۶۷. https://civilica.com/doc/515029.JR_JHD-4-2-007
- فلاح‌جای، سیدرضا، خالویی، سجاد، و مؤذن جامی، عارفه (۱۳۹۹). ساختار عاملی و ویژگی‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه رشد روان‌شناسی دوسویگی در بین افراد متأهل. نشریه پژوهش‌های علوم‌شناختی و رفتاری، ۲(۱۷)، ۱-۱۸. DOI: ۱۰.۲۲۱۰۸/CBS.۲۰۲۰.۱۳۳۷۱۳۳۵
- کاوه‌فارسپانی، ذبیح‌الله، صفی، سعید، و بهمنی، ابوالحسن (۱۳۹۸). برنهادهای مقدماتی در زمینه مشاوره خانواده با رهیافت مبتنی بر فرهنگ ایرانی-اسلامی. نشریه مشاوره و روان‌درمانی خانواده، ۹(۲۷)، ۴۹-۷۴. DOI.ORG/۱۰.۲۴۷۸۵/J۰۱۵.۲۰۱۹.۰۱۵
- گلدنبرگ، هربرت، و گلدنبرگ، آیرین (۱۳۹۸). خانواده‌درمانی. مترجم: فیروزبخت، مهرداد. تهران: مؤسسه خدمات فرهنگی رسا.
- موسوی سمیه، فاتحی‌زاده، مریم، و جزایری رضوان‌السادات (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش زوج‌ها مبتنی بر الگوی زوج‌درمانی شخصیتی-سیستمی بر سازگاری زناشویی. نشریه پژوهش‌های علوم‌شناختی و رفتاری، ۲(۱۳)، ۸۳-۱۰۶. DOI: ۱۰.۲۲۱۰۸/CBS.۲۰۱۷.۸۶۶۹۸۰
- هومن، حیدرعلی (۱۳۸۶). اندازه‌گیری‌های روانی و تربیتی (فن تهیه پرسش‌نامه). تهران: پارسا.
- Aghajanian, A., & Thompson, V. (2013). Recent divorce trend in Iran. *Journal of Divorce & Remarriage*, 54(2), 112- 125. <https://doi.org/10.1080/10502556.2012.752687>
- Aicha, S. K., & Bachir, D. (2023). *The educational level and its effect on achieving marital harmony*. <https://dspace.univ-ouargla.dz/jspui/handle/123456789/33780>
- Ali, A. A., Mahmood, K., Javaid, Z. K., & Athar, M. (2024). Conflict resolution, psychological well-being and marital satisfaction among spouses of working people. *Pakistan Journal of Law, Analysis and Wisdom*, 3(2), 183- 191.
- Anyamene, A. (2020). Relationship between emotional intelligence and Marital Satisfaction of male and female married teachers in Anambra state. *European Journal of Educational Sciences*, 7(3), 1- 16. <http://dx.doi.org/10.19044/ejes.v7no3a1>
- Apriliani, T., Wulandari, D., & Hamzah, I. (2024). The Reasons Why Love

- Languages are Quite Influential on Marital Harmony. *In Proceedings of the 6th International Seminar on Psychology, ISPsy 2023*, 18-19. <http://dx.doi.org/10.4108/eai.7-18.18-7-2023.2343417>
20. Aqila, S., & Sugitanata, A. (2024). Harmony of emotional intelligence and spiritual maturity in the journey of married life: A Synthesis of Mihaly Csikszentmihalyi's Life Balance Theory and Maqashid Shariah. *An-Nubuwwah: Journal of Islamic Studies*, 3(1), 1- 14.
  21. Busby, D. M., Spencer, S., Butler, M. H., & Anderson, S. R. (2024). Sexual beliefs in couple relationships: Exploring the pathways of mindfulness, communication, and sexual functioning on sexual passion and satisfaction. *Family process*, 63(1), 130- 150.
  22. Chi, P., Epstein, N. B., Fang, X., Lam, D. O. B., & Li, X. (2013). Similarity of relationship standards, couple communication patterns, and marital satisfaction among Chinese couples. *Journal of Family Psychology*, 27(5), 806– 816. <https://doi.org/10.1037/a0034113>
  23. Cohen P., West S. G., & Aiken L. S. (2014). *Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral sciences*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203774441>
  24. Fowers, B. J., & Olson, D. H. (1986). Predicting marital success with PREPARE: A predictive validity study. *Journal of marital and family therapy*, 12(4), 403- 413. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1986.tb00673.x>
  25. Fowers, B. J., & Olson, D. H. (1993). ENRICH Marital Satisfaction Scale: A brief research and clinical tool. *Journal of Family psychology*, 7(2), 176. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.7.2.176>
  26. Ghorbani, S., Arefi, M., & Afsharina, K. (2022). Comparing the effect of behavioral and solution-focused couple therapy on marital conflicts, sexual intimacy, marital harmony, and disharmony. *Family Counseling and Psychotherapy*, 12(1), 25- 60. [10.22034/fcp.2022.62717](https://doi.org/10.22034/fcp.2022.62717)
  27. Halford, W. K., & Bodenmann, G. (2013). Effects of relationship education on maintenance of couple relationship satisfaction. *Clinical Psychology Review*, 33(4), 512- 525. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2013.02.001>
  28. Huston, T. L. (2000). The social ecology of marriage and other intimate unions. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 298- 320.
  29. Jalali, B. (2005). Iranian families. *Ethnicity and family therapy*, 3, 451-467.
  30. Kaiser, B. N., Kohrt, B. A., Keys, H. M., Khoury, N. M., & Brewster, A. R. T. (2013). Strategies for assessing mental health in Haiti: Local instrument development and transcultural translation. *Transcultural Psychiatry*, 50(4), 532- 558. <https://doi.org/10.1177/1363461513502697>
  31. Karananeethi, A., Prihadi, K. D., Ho, Y. M., Shoba, C., Nesan, G., Cahyanti, I. Y., & Surjaningrum, E. R. (2024). Achieving relationship satisfaction: household gender equality and mattering. *International Journal of Public Health Science*, 13(1), 384- 376. <https://doi.org/10.11591/ijphs.v13i1.23214>
  32. Leavitt, C. E., Maurer, T. F., Clyde, T. L., Clarke, R. W., Busby, D. M., Yorgason, J. B., ... & James, S. (2021). Linking sexual mindfulness to mixed-sex couples' relational flourishing, sexual harmony, and orgasm. *Archives of Sexual Behavior*, 50(6), 2589- 2602.

33. Leonhardt, N. D., Busby, D. M., & Valdez, C. (2020). Pursuit of harmony: Relational and individual predictors of sexual passion expression. *Archives of Sexual Behavior*, 1-16. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01769-w>.
34. Montesino, M. L. C., Gómez, J. L. G., Fernández, M. E. P., & Rodríguez, J. M. A. (2013). Psychometric properties of the Dyadic Adjustment Scale (DAS) in a community sample of couples. *Psicothema*, 25(4), 536- 541. DOI: 10.7334/psicothema2013.85
35. Niehuis, S., Davis, K., Reifman, A., Callaway, K., Luempert, A., Oldham, C. R., & Willis-Grossmann, E. (2024). Psychometric evaluation of single-item relationship satisfaction, love, conflict, and commitment measures. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 50(3), 387- 405. <https://doi.org/10.1177/01461672221133693>
36. Parra-Cardona, J. R., & Busby, D. M. (2006). Exploring Relationship Functioning in Premarital Caucasian and Latino/a Couples: Recognizing and Valuing Cultural Differences. *Journal of Comparative Family Studies*, 37(3), 345- 357.
37. Pham, M. N., Barbaro, N., & Shackelford, T. K. (2015), Development and initial validation of the coalitional mate retention inventory. *Evolutionary Psychological Science*, 1 (1), 4-12. <https://doi.org/10.1007/s40806-014-0001-5>
38. Soliman, A., Abdel-Salam, A. S. G., & Ahmed, M. (2022). A diagnostic tool for family and marriage counseling with Muslim couples. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9(1), 1- 9. <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01201-9>.
39. Spanier, G. B. (1983). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 15- 28. <https://doi.org/10.2307/350547>
40. Sue, D. W., Sue, D., Neville, H. A., & Smith, L. (2022). *Counseling the culturally diverse: Theory and practice*. New York: John Wiley & Sons.
41. Van Widenfelt, B. M., Treffers, P. D., De Beurs, E., Siebelink, B. M. & Koudijs, E. (2005). Translation and cross-cultural adaptation of assessment instruments used in psychological research with children and families. *Clinical child and family psychology review*, 8(2), 135- 147. <https://doi.org/10.1007/s10567-005-4752-1>
42. Waltz, C. F., & Bausell, B. R. (1981). *Nursing research: design statistics and computer analysis*. Davis Fa.

